

چیرۆکی بیبرانه وهی گالته جاری به گه لی کوردستان

ئه مجهد شاکه لی

ئه نجومه نی ئاساییشی سهر به پیکراوی دهوله تهیه کگرتوهه کان، له بپاری 1546 دا، به کۆی دهنگ، بپاری گپراوه وهی سهر وهی و دهسه لاتی، بۆ دهوله تی عراق دا. له و بپاره دا، ئه وهی پپوهندی به پرسی کورد و باشووری کوردستان وه هه بیته، نه هاتوه و باسی لپوه نه کراوه. لپره وله وی خه لکی کورد، به تایبهت ئه وهی له ده ریی بازنه ی حیزب و دهسه لاته کوردیه کاندایه، بپ چاوه پوانی پوونبوونه وهی هه لویست و دیدی ئه و حیزب و دهسه لاته، هه لویستی نا په زایانه ی خۆیان، له مه پ ئه و بپاره و شیوه ی ره وتاری سهر کرده یه تی سیاسی کورده وه، ده ربپی و دهنگی خۆیان به رانه بیان هه لپری. ئه وه کاریکی ئه رینییه و نهک هه ر ئیستا، ده بوو هه ر له کۆنه وه کرابا و ده بیته به رده وامیش بکریته. حیزبه دهسه لاتداره کانی کوردستان، وهک پیشه ی هه میشه بیان، هه ریه که و له دید و روانگی ته سکی حیزبایه تی خۆیه وه و هه ریه که ش له مال و پیته ختی دهسه لاتی خۆیه وه، ده نۆرپته کیشه که. مه کته بی سیاسی یه که یه تی نیشتمانی کوردستان، هه ر دوا ی ده رچوونی بپاره که ی ده وله ته یه کگرتوهه کان و بۆ تاوتویکردنی ئه و بپاره، ئیواره ی 2004/6/9، به سه ره رشتی جه لال تاله بان، له کۆبوونه وه یه کیدا "ورده کاریبه کانی ئه و بپاره نیوده وله تیه و کاریگه ریه کانی بۆ سه ر گه لانی عراق به گشتی و گه لی کورد به تایبه تی تاوتویکرد" ¹. ئازاد جوندیانی، به پرسی مه کته بی ناوه ندی راگه یانندی یه که یه تی نیشتمانی کوردستان، وهک زاری حیزبه که ی پپوهیه: "ئه م بپاره تازه یه که تایبه ته به گپراوه وهی سیاده و دهسه لات بۆ عراقیه کان دوا ی تاوتویکردن و دیراسه کردنی هه مه لایه نه ی بپاره که له به ر رۆشنا ی هه لومه رجه ناوخوی و ئیقیمی و ده ولیبه کاند، مه کته بی سیاسی ی. ن. ک. ئه و بپاره ی پپ بپاریکی زۆر باشه به تایبهت له به ر ئه وهی که زۆر به پوونی مه سه له ی پپکه اتنی عراقیکی دیموکراتی فیدرالی ئیشارهت پپ داوه و ئاماژه ی پپ کردوه.. " ². جه لال تاله بانیش، له قه لاجوان، له کاتی پپشوازیکردنی له بالپۆزی فرانسادا، ده لی: "ما یه شادیبه که له بپاره که ی ئه نجومه نی ئاساییشدا نوا ی فیدرال هاتوه، به لام به داخه وه نوا ی گه لی کوردستان نه هاتوه " ³. یهک پۆژ دوا ی ئه و قسانه ی جوندیانی، بپیک له ئه ندامانی مه کته بی سیاسی هه ردوو حیزبی دهسه لاتدار، پارتی و یه که یه تی، کۆده بنه وه و هه ردوو کۆسرهت په سوول و فازل میرانی، دپنه سه ر ته له فزیون و باس له وه ده که ن، که هه لویسته کانیا ن یه کن و بیروپایان یه کن و له مه پ ئه و باسه وه، چاوه نۆری جفینی په رله مانی کوردستان ده که ن، که "ده سگای بپارده ر" و "مه رجه عیهت" ه، له کوردستاندا و ئیدی له وی بپاری یه کلاکه ره وه ده ریته. په رله مانی کوردستان کۆ ده بیته وه و پشترگی له بپاره که ی ده وله ته یه کگرتوهه کان ده کات و قسه و گفت و به لینه کانی بووش و غازی ئه لیاوه ر (غازی الیاور) و ئه یاد عه للاوی (ایاد علاوی)، پپ باشه و ته وای ئه و قسانه ی به لاوه په سه ندن و پپیان قابله و به کاریکی ئه رینی داده نیته. بووش، ئه لیاوه ر و عه للاوی هه رسییان، به قسه، کورد دلنیا ده که نه وه، که مافی ناخوریته و فیدرالیبه که یان مسۆگه ره و پپۆ ده کریته. جاک سترۆ، ته له فۆنی جه لال تاله بان ده کات و پپ ده لیت، که ئه مه ریکا و بریتانیا، پرسی کورد پشترگی ناخه ن و مافی کورد له به رچاوه ده گپریته. دوا ی دوو پۆژان، جاک سترۆ، ته له فۆنی مه سه وود بارزانی ده کات و هه ر ئه وه ی، که به تاله بان گوتوه، بۆ بارزانی شی دوویات ده کاته وه. تاوتویکردن و باسکردن و شیکردنه وه و هه لسه نگاندنی، هه موو بپار و هه لویست و نه خشه و سیاسهت و گوتاریک،

¹ کوردستانی نوێ، ژماره 3389، پینچسه مه 2004/6/10.

² سه چاوه ی پپشوو.

³ سه چاوه ی پپشوو.

كه پتوهنديان به پرسى كوردهوه ههبيت، ئەگەر سهرانى كورد فيري بووايهن و فيري ببن، بۆ خۆى كاريكى باشه و مايهى دلخوشييه، بهلام ههلويستوهرگرتن له كيشهيهكى چارهنووسساز و گرنكى، وهك پرسى دواپوژى باشوورى كوردستان، بهوه دهكرا و دهكرت، كه تهواوى ههلوستهكان بكرينه يهك و به يهك دهنگ بهرهوپووى كارهكه ببهوه. بهوه دهكرا و دهكرت، كه پرس به تهواوى گهلى كورد، تهواوى تاكهكانى گهلى كورد، خاوهنه راستهقىنهكانى پرسهكه، كرابا و بكرت. ههردوو تالهبانى و جوندىانى، بهوهى، كه وشهى فيدرالى لهو بپياره دا هاتوه، گهليك دلخوشن. ئەمه رپك وهك ئەوه وايه، كه سيك ئەگەر جنپويشى پى بدرت، دلخوش بيت، تهنى له بهر وهى ناوى دههينرت. تو بلتت به بهكاربردنى وشهى فيدرالى، ئيدى ههموو كارهكانى گهلى كورد جييهجى بيت! هيچ يهكيك له تالهبانى و جوندىانى، ناپرسن و بير له وه ناكه نهوه و به قهرهى ئەودا ناچن، كه ئەو فيدرالييهى ئەو بپياره باسى لپوه دهكات، كام فيدرالييه! ئايا ئەوه فيدرالييهكه، تهواوى خاكي باشوورى كوردستان، تا حهمرين و به كهركوك و مووسل و خانهقين و مهندهلى و بهدره و جهسانهوه دهگرتهوه، يا فيدرالييهكه ههر ئەو ناچانهى ئيستاي ژير دهسهلاتى ههردوو زلحيزه كورديهكه دهگرتهوه، كه كاتى خۆى بهعهكهى سههداميش لارى لى نهبوو، يا ههر ئەو فيدرالييهى پاريزگهكانه، كه جهلال تالهبانى بۆ خۆى كاتى سهروكايهتبهكهى بهغداى مۆرى كرد!. پاشان گيپانهوهى سهروهى و دهسهلات بۆ عيراقيهكان، كه دهبيته هۆى بههيزبون و خۆسازدان و خۆپتهو و توكمهكردن گورسهندنهوهى عيراقيهكان، كه ئيستاش چواريهكيكيان بهعسين و ئەوانى ديكهشيان، كه بهعسى نين، ئەگەر رقيشيان له كورد نهبيتهوه، مهيليان به لاي كوردا نيهه، دهبي چ خيرويپيكي بۆ گهلى كوردستان، بيچگه له مهترسى و ناپوونى و تارمايى ئەنفال و ههلهجهى ديكه، لهو سهروهى و دهسهلاته ههبيت و پى بيت! گيپانهوهى سهروهى و دهسهلات بۆ عيراقيهكان، دهكات پتر عيراقىاندنى باشوورى كوردستان و به عيراقهوه نووساندنى و ههريگيز ليكنهكردنهوهى. گيپانهوهى سهروهى و دهسهلات بۆ عيراقيهكان، هيچ دور نيهه بيته هۆى دهسهلاتگرتنه دهستى خهلكانىكى تيوكرات و توندپوترين و شوڤينيستترين و نهتهوهپهريستترين توپتالهكانى نيو جفاكى عيراق، كه ههريگيز تاكه يهك شتى چاك بۆ كورد به رهوا نابينن. پهلهمانى كوردستان، پهلهمانيكه، له ميژه ئيكسپاير بووه و پهلهمانيكه گۆج و شهل و دهست و پى سپى و بيدهسهلات و پاشكوى زلحيزه دهسهلاتدارهكانى كوردستان، بپيارى چى دهكات و چى پى دهكرت و چ جياوازيهكهى لهگهله ههردو دهسگا و كارگيپيهكى ديكهى حوكومهتيدا ههيه!. پهلهمانى كوردستان بۆ مهرحهعبيته بيت، ئەگەر دهسهلاتى كردنهوهى لاقه مريشكيكى نهبيت و ههموو بپياريك، كه دهيدات له ههردوو زلحيزهكهوه، يا راستتر له ههردوو سهروكى زلحيزهكانهوه، ئيملاى پى بكرت! ئەگەر پهلهمانى كوردستان مهرحهعبيته و قسهى قانونه، بۆ له كاتى كوردكوشتنى ههردوو زلحيزهكدا، نقى له خۆى برپيپوو و تهناهت وهك لاليش به جوولانهوهى دهست و سهر، قسهى نهدهكرد و بۆ ههردوو حوكومهتهكهى ههولير و سلیمانى ههلهناوهشينيتهوه و بپيارى يهكخستنى ههردوو كارگيپيهكه نادات و بپيارى ههلبازردنيكى نوئ له كوردستان نادات و بپيارى خستنهوه سهر كارگيپي كوردستانى، كهركوك و خانهقين و دهقهره تازه نازادكراوهكانى كوردستان نادات؟ كه ئەمانهى پى ناكريت و ئەندامهكانى تهنى پاره و پوولى مفت ههلهلووشن و تهنى خزمهت دهكرين و يهك تاكه خزمهت، نه به كورد و نه به كوردستان ناكهن، ئيدى پهلهمان بۆ چى باشه و ئەندامانى پهلهمان بۆچى باشن؟ خۆ تابلۆ و ئنجانن، مالتان پى برازينرينهوه! ئەو بهلئنانهى بووش و ئەلياوه و عهلالوى ئيستا به كوردى دهدهن، گهليك جارى ديكهش، پيى دراوه و كورد لييان تير بووه. سهرانى كورد دهبوو، شتيك له ديروكى كوردهوه فير بووايهن، كه مخابن ههريگيز لييهوه فير نابن، ئەويش ئەوهيه، كه له وهتى كورد ههيه، ههريگيز بهرانبهركانى، له بهلئنهكانياندا راستگۆ نهبوونه و كورديان تهنى وهك فاكتهريكى يارمهتيدهر بهكار بردوه، تا كارهكانى خۆيانيان پى كردوه و به ئامانجهكانى خۆيان گهيشتون. ئەو خاپاندنهى كورد، له ئەتاتورك و پهزاخان و موحهمهدهرزا شا و شاكانى عيراق و قاسم و عارف و سههدام و ئينگليز و ئەمهريكا و پوسهوه

دهستی پئی کردوو، ئهوه تا ئهوپۆ گه‌یشته ئه‌لیاوه‌ر و عه‌للای و بووش و...هه‌ر درێژه‌ی هه‌بووه و هه‌ر درێژه‌ی هه‌یه. سه‌رانی کورد به‌وه‌ی، که جاک سترۆ زه‌نگیکیان بۆ لێ ده‌دات، کۆلیک که‌یفخۆش ده‌بن و هه‌وال له‌ دوا‌ی هه‌وال و زۆر به‌گه‌رمی، ده‌که‌ونه باس کردنی و سه‌ری خه‌لکی کوردی پئی ده‌ئیشینن، به‌لام خۆیان له‌وه گیل و نه‌بان ده‌که‌ن، که جاک سترۆ و هه‌رچی ناکوردی ئه‌م جیهانه‌شه، گالته‌یان پئی ده‌که‌ن، چونکه وه‌ک دوو سه‌رۆک خیل و دوو حیزب و دوو کارگی‌پی و دوو ده‌سه‌لات و دوو ده‌نگ و دوو گه‌ل و دوو ولات، مامه‌له‌یان له‌گه‌لدا ده‌که‌ن. جاک سترۆ و هه‌رچی جاک سترۆکانی جیهانن، ئه‌وانیش وه‌ک سه‌رانی کورد خۆیان، بۆ خۆیان پیا‌نخۆشه کورد هه‌رگیز نه‌بیته یه‌ک ده‌نگ و یه‌ک هی‌ز و هه‌میشه هه‌ر دوو له‌ت و چه‌ند له‌ت بی‌ت، هه‌ر بۆیه‌ش به‌و شیوه‌یه ته‌له‌فۆنیان بۆ ده‌که‌ن و له‌گه‌ل هه‌ردوو "سه‌رۆک"انی باشووری کوردستاندا قسان ده‌که‌ن. ئه‌گه‌ر په‌رله‌مانی کوردستان، به‌هایه‌که‌ی هه‌بوویه و جاک سترۆکان، وه‌ک نیشانه‌ی سه‌روه‌ری کورد و مه‌رجه‌عییه‌تی کورد، ته‌ماشایان کردبا، ئه‌وا ئه‌وان گرنگیان به‌و په‌رله‌مانه‌ ده‌دا و زه‌نگیان، بۆ سه‌رۆکی په‌رله‌مانه‌که‌ لێ ده‌دا. یا ئه‌گه‌ر ئه‌وان حوکومه‌تی کوردیان پئی حوکومه‌ته، بۆ زه‌نگ بۆ ئه‌و دوو سه‌رۆک حوکومه‌تانه‌ی هه‌ولێر و سلێمانی لێ ناده‌ن! سه‌رانی کورد و سه‌رکرده‌یه‌تی سیاسی کورد، له‌ پیا‌نوی نه‌شیواندنێ باری ژیا‌نی خۆیان و پاراستنی به‌رزه‌وه‌نده‌کان و خۆشگوزه‌رانی خۆیان و له‌ده‌ستنه‌دانی ده‌سه‌لاتی خۆیان، هه‌یچ گرنگ نییه به‌ لایانه‌وه، کورد ده‌بیته دوو له‌ت، یا هه‌زار که‌رته‌وه و هه‌یچ گرنگ نییه به‌ لایانه‌وه کورد پزگاری و سه‌روه‌ری خۆی وه‌ده‌ست ده‌هینیت یا نه‌! سه‌رانی کورد، ئه‌گه‌ر به‌ته‌نگ پرسی کورد و پزگاری کورد و کوردستانه‌وه بوویه‌ن، ده‌بوو له‌وه گه‌یشتبان، که ته‌واوی ئه‌وه‌ی ئه‌مه‌ریکا و ئینگلیز و بووش و عه‌ره‌بی عیراق و ئه‌لیاوه‌ر و عه‌للای، به‌وانیان گوتوووه و به‌لێنیان پئی دا‌ون، ته‌نێ قسه‌ی پووته و یه‌ک کاغه‌ز و گه‌ره‌نتی، له‌ نیواندا نییه و هه‌ر ساتیک بیانه‌ویت ده‌توانن لێی پاشگه‌ز ببنه‌وه. سه‌رانی کورد، کوردیان له‌سه‌ر ئه‌و کلاوبه‌سه‌رچوونه پاهیناوه و هه‌ر ده‌لێی بۆ ئه‌وه بارهینراون و پیا‌گه‌یینه‌راون، که شۆخیی به‌ خه‌لکی کورد بکه‌ن. خۆشباوه‌پی له‌ سیاسه‌تدا، ده‌کاته گه‌ژه‌یی و نه‌زانی و بووده‌له‌یی، یا ناراستی و نانیشتمانپه‌روه‌ری، ده‌نا کێ هه‌یه، له‌ وه‌ها وازییه‌کدا، که چاره‌نووسی ولاتیک و گه‌لێکی له‌سه‌ر وه‌ستاوه، به‌و شیوه‌یه‌ی سه‌رانی کورد په‌وتار بکات و بێ هه‌لوێست بی‌ت!

2004/6/12